

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет математики, фізики та інформаційних технологій
Кафедра фізики та астрономії

Силабус навчальної дисципліни
ОК 19 «Методи математичної фізики»

Обсяг	7 кредитів, 210 год
Семестр, рік	4-й семестр, 2-й рік; 5-й семестр, 3-й рік
Дні, час, місце	Середа, 8:00, 9:30, ауд. 30 (у дні за розкладом)
Викладач	Сушко Мирослав Ярославович, к.ф.м.н., доцент
E-mail	mrs@onu.edu.ua
Робоче місце	Кафедра фізики та астрономії
Консультації	Середа, 13:20-15:20. Очні в ауд. 30 або онлайн за лінком https://meet.google.com/fox-rfrz-cqo (згідно з режимом занять)

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами: електронною поштою mrs@onu.edu.ua або очно в аудиторії за розкладом.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методи математичної фізики» є початковий мінімум класичних понять, засобів і прийомів математичної фізики.

Передумовами для вивчення дисципліни є знання, уміння й навички, що здобуваються в курсах «Математичний аналіз» (диференціювання і інтегрування функцій, аналітичні властивості функцій), «Диференціальні та інтегральні рівняння» (методи розв'язування диференціальних і інтегральних рівнянь для функцій однієї змінної) «Механіка» (рівняння руху матеріальних точок і механічних систем, особливості коливальних і хвильових процесів у механічних системах), «Молекулярна фізика» (особливості процесів теплопередачі і дифузії), «Електрика і магнетизм» (особливості електричних коливальних й електромагнітних хвиль).

Знання, уміння і навички, здобуті в результаті вивчення дисципліни «Методи математичної фізики», є необхідними для паралельного або подальшого вивчення обов'язкових дисциплін «Фізика атома», «Класична механіка», «Електродинаміка», «Квантова механіка» «Квантова фізика» та окремих спеціальних дисциплін за вибором студента.

Метою навчальної дисципліни є підготовка фахівців, які володіють основами кількісного опису, моделювання та симуляції природних явищ і фізичних процесів, базових математичних методів сучасної фізики та їх застосувань при розробці проблем фізики, астрономії та прикладної фізики, здатні розв'язувати базові задачі і практичні проблеми, пов'язані з дослідженням фізичних об'єктів, а також формування у здобувачів здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі з організації освітнього процесу, які

зумовлені закономірностями й особливостями сучасної теорії і методики навчання.

Завданнями вивчення дисципліни є формування у студентів наступної системи компетентностей, що включають знання, розуміння, уміння та навички кількісного аналізу природних явищ та фізичних процесів з використанням математичних методів сучасної фізики:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з фізики та/або астрономії у професійній діяльності або у процесі подальшого навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів фізики та/або астрономії і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- K02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- K04. Здатність бути критичним і самокритичним.
- K05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- K08. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- K16. Знання і розуміння теоретичного та експериментального базису сучасної фізики та астрономії.
- K17. Здатність використовувати на практиці базові знання з математики як математичного апарату фізики і астрономії при вивченні та дослідженні фізичних та астрономічних явищ і процесів.
- K18. Здатність оцінювати порядок величин у різних дослідженнях, так само як точності та значимості результатів.
- K24. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

Очікувані результати

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**: основні теоретичні аспекти теорії лінійних задач Коші для диференціальних рівнянь в частинних похідних; поняття, зміст і властивості функцій Гріна для класичних рівнянь теплопровідності, дифузії і хвильового рівняння; основи теорії узагальнених функцій й інтегральних перетворень Фур'є; основи варіаційного числення; властивості власних значень і власних функцій крайових задач.

Вміти: ставити і розв'язувати лінійні задачі Коші для класичних рівнянь теплопровідності, дифузії і хвильового рівняння в різних вимірах; аналізувати й інтерпретувати зміст отриманих розв'язків; застосовувати інтегральні перетворення Фур'є для розв'язування лінійних диференціальних рівнянь; застосовувати варіаційні методи для аналізу фізичних і математичних задач.

У підсумку здобувач повинен **досягнути** такий програмний результат:

ПР08. Мати базові навички самостійного навчання: вміти відшукувати потрібну інформацію в друкованих та електронних джерелах, аналізувати, систематизувати, розуміти, тлумачити та використовувати її для вирішення наукових і прикладних завдань.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (60 год.) і практичних (44 год.), організації самостійної роботи студентів (106 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються словесні інтерактивні та наочні методи навчання. Головними словесними методами навчання є лекції і практичні заняття. Під час проведення лекцій використовуються наступні методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; частково-пошуковий або евристичний метод. Під час практичних занять використовуються наступні методи навчання: частково-пошуковий, або евристичний метод; дискусійний метод; дослідницький метод. Під час самостійної роботи використовується дослідницький метод.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Рівняння теплопровідності та дифузії

Тема 1. Процес теплопровідності.

Тема 2. Задача Коші для лінійного рівняння теплопровідності.

Тема 3. Стаціонарна температура та теплові коливання.

Тема 4. Процес дифузії.

Змістовий модуль 2. Додаткові розділи аналізу

Тема 1. Узагальнені функції.

Тема 2. Інтегральне перетворення Фур'є.

Змістовий модуль 3. Задачі для хвильового рівняння

Тема 1. Малі коливання рідин і газів.

Тема 2. Задача Коші для однорідного хвильового рівняння.

Тема 3. Неоднорідне хвильове рівняння.

Змістовий модуль 4. Варіаційне числення

Тема 1. Поняття функціонала.

Тема 2. Узагальнення найпростішої задачі варіаційного числення.

Тема 3. Функціонали, що залежать від функцій декількох змінних.

Змістовий модуль 5. Коливання, теплопровідність та дифузія в однорідних системах

Тема 1. Коливання натягнутої струни.

Тема 2. Рівняння теплопровідності та дифузії на відріжку.

Змістовий модуль 6. Теорія Штурма–Ліувілля. Неодновимірні системи: коливання, дифузія та теплопровідність

Тема 1. Коливання неоднорідних систем.

Тема 2. Крайові задачі для неодновимірних систем.

Рекомендована література

Основна

1. Адамян В. М., Сушко М. Я. Вступ до математичної фізики. Introduction to Mathematical Physics. – Одеса: Астропринт, 2003. – 320 с.
2. Адамян В. М., Сушко М. Я. Варіаційне числення. – Одеса: Астропринт, 2005. – 128 с.

3. Адамян В. М., Сушко М. Я. Вступ до математичної фізики. Варіаційне числення та крайові задачі. – Одеса: Астропринт, 2014. – 380 с.
4. Адамян В. М., Сушко М. Я. Методи математичної фізики. Методичні вказівки з курсу. – Одеса: Астропринт, 2007. – 39 с.
5. Перестюк М. О., Маринець В. В. Теорія рівнянь математичної фізики. – Київ.: Либідь, 2001. – 336 с.
6. Піх С. С., Попель О. М., Ровенчак А. А., Тальянський І. І. Методи математичної фізики. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 404 с.
7. Свідзинський А. Математичні методи теоретичної фізики. – Луцьк: Вежа, 2001. – 563 с.
8. Courant, R., Hilbert, D. Methods of Mathematical Physics. Vol 1. – New York: Wiley, 1989. – 560 p.
9. Courant, R. Partial Differential Equations. In: Courant, R., Hilbert, D. Methods of Mathematical Physics. Vol 2. – New York: Wiley, 1989. – 811 p.
10. Tikhonov, A. N., Samarskii, A. A. Equations of Mathematical Physics. – New York: Dover, 2011. – 765 p.

Додаткова

1. Arsenin V. Ya. Basic Equations and Special Functions of Mathematical Physics. – London: Elsevier, 1968. – 361 p.
2. Budak, B. M., Samarskii, A. A., Tikhonov, A. N. A Collection of Problems on Mathematical Physics. – Oxford: Pergamon, 1964. – 768 p.
3. Vladimirov, V. S. Equations of Mathematical Physics. – New York: Marcel Dekker, 1971. – 418 p.
4. Vladimirov, V. S. A Collection of Problems on the Equations of Mathematical Physics. – Berlin: Springer, 1986. – 288 p.
5. Піх С. С., Ровенчак А. А., Криницький Ю. С. 1001 задача з математичної фізики. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 328 с.
6. Положій Г. М. Рівняння математичної фізики. – Київ : Рад. шк., 1959. – 479 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://phys.onu.edu.ua>
2. <http://theorphys.onu.edu.ua/uk/textbooks>
3. <http://en.wikipedia.org/>
4. <http://arxiv.org/abs/1306.1675>
5. http://www.researchgate.net/profile/Miroslav_Sushko1/publications

ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна «Методи математичної фізики» оцінюється за 100-бальною шкалою. Для виведення підсумкової оцінки використовуються наступні **форми і методи контролю** і розроблені для них певні алгоритми оцінювання (докладно викладені у робочій програмі дисципліни):

Поточний контроль здійснюється за результатами виконання студентом домашніх завдань, відвідування ним занять і його аудиторної активності. Кожне домашнє завдання включає кілька завдань та/чи запитань з тем(и) практичних занять та/чи самостійної роботи, відповіді на які студент подає у

письмовій формі. Відповіді перевіряються і обговорюються з викладачем. Оцінка за виконання завдання визначається повнотою, правильністю і якістю наданих студентом відповідей.

Періодичний контроль здійснюється за результатами виконання студентом письмових контрольних робіт за змістовими модулями. Кожна контрольна складається з 10 теоретичних питань, кожне з яких може включати кілька пов'язаних підпитань, на які треба відповісти у стислій формі. Відповідь на кожне питання оцінюється за десятибальною шкалою. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за кожну контрольну роботу за змістовним модулем, складає 100 балів.

Підсумковий семестровий контроль (іспит) проводиться у вигляді письмової контрольної роботи, що оцінюється за 100-бальною шкалою. Вона складається з чотирьох розділів:

А. Математичні означення та базові співвідношення. Тестові запитання з наведеними відповідями у вигляді певних формул, одна з яких правильна;

В. Аналіз правильності тверджень. Тестові запитання з наведеними відповідями у вигляді певних тверджень, одне з яких правильне.

С. Формулювання законів, означень, понять. Короткі теоретичні питання, на які треба дати власні відповіді;

Д. Практичне завдання. Задача середнього рівня складності або теоретичне питання, що передбачає поглиблений модельний аналіз.

Підсумковий бал за кожний змістовний модуль обчислюється за такою схемою: знаходиться відсоток, який загальна сума балів, набраних студентом у ході поточного контролю, складає від максимально можливої за всі теми у цьому модулі; обчислюється відсоток, який загальна сума балів, набраних студентом у ході виконання контрольної роботи за змістовним модулем, складає від максимально можливої; знаходиться середнє значення для цих двох відсотків; від середнього береться певний ваговий відсоток (який чисельно дорівнює максимальній сумі балів за цей змістовий модуль і вказано нижче).

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами поточного, періодичного і (при наявності) підсумкового контролів за такими схемами:

4 семестр

Поточний та періодичний контроль			Підсумковий бал*
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	
40	30	30	100

* Обчислюється як сума балів поточного та періодичного контролів.

5 семестр

Поточний та періодичний контроль			Підсумковий контроль (іспит)	Підсумковий бал**
Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6		
35	35	30	100	100

** Обчислюється як сума балів поточного та періодичного контролів, помножена на коефіцієнт 0,7, та балу за підсумкову контрольну роботу, помноженого на 0,3.

Самостійна робота студентів. Формами самостійної роботи студентів є: підготовка теоретичного матеріалу (лекцій і додаткових тем), самостійне розв'язування задач (за темами практичних занять винесених на самостійне опрацювання). Метою самостійної роботи студента є поглиблене розуміння теоретичного матеріалу і поглиблене оволодіння практичних навичок розв'язування задач. Результати виконання самостійної роботи враховуються у всіх формах контролю.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Правила організації освітнього процесу регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова

(https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-osvit-process_2022.pdf). Зокрема, відвідування занять і своєчасна явка на них є обов'язковими. В окремих випадках навчання може відбуватись онлайн з використанням дистанційних технологій. Терміни виконання завдань з курсу, їх перенесення у разі поважних причин визначаються викладачем. Перездача заборгованостей – з дозволу деканату. Користування мобільними засобами зв'язку під час занять і контрольних заходів не дозволяється.

Політика щодо академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу регламентується Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

(https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad_council/polozhennya-antiplagiat-2021.pdf). Для здобувача вищої освіти ці правила передбачають самостійне виконання завдань поточного, періодичного і підсумкового контролів, належне посилення на джерела інформації під час виконання творчих робіт, дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права, надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності. За порушення правил академічної доброчесності учасник освітнього процесу може бути притягнений до академічної відповідальності згідно з цим Положенням.